

Fredi Altaras u "Rodinom pozorištu"

Naslovna strana programa prve predstave

Pozorišni život Beograda u godinama pred Drugi svetski rat obogatilo je osnivanje *Povlašćenog pozorišta za decu i omladinu "Roda"*. Inicijativu za stvaranje teatra kakvo je bilo „Roda“, u kojem likove dece igraju deca, dok su uloge odraslih tumačili profesionalni glumci, dao je čuveni pisac i komediograf Branislav Nušić. Zahvaljujući nesebičnom zalaganju Gite Predić-Nušić i Sofije Vukadinović, koje su bile upravnice pozorišta i reditelji, kao i stalnim saradnicima, Milivoju Prediću, publicisti i dramskom piscu, Živojinu Vukadinoviću, piscu, prevodiocu, novinaru i jedno vreme uredniku lista "Politika", Staši Beložanskom, scenografu i slikaru, Danici Živanović, koreografu i Ani Dorjan, muzičkom saradniku, mali "rodinci" su u toku četiri pozorišne sezone odigrali preko stotinu predstava.

Prva predstava, zakazana za 19. januar 1938. godine odložena je zbog smrti Branislava Nušića. Ali već 23. januara deca su se u Kolarčevom narodnom univerzitetu premijerno predstavila publici bogatim i raznovrsnim programom. Uvodna tačka je bila "Pušin dolazak na svet". Na svetla pozornice prvi je izašao dečak u sokolskoj uniformi kome je bila dodeljena uloga konferansijea Puše. Tog trenutka otpočela je glumacka karijera dvanaestogodišnjeg Avrama Fredija Altarasa. U nastavku programa sledila je izmišljena basna "Lekcija u šumi", potom ilustrovane pesme Čika Jove Zmaja, češke narodne igre, "Tri praseta" Volta Diznija. Posebno vesela i zanimljiva bila je tačka "Rodina pošta" u kojoj su mali poštari delili poklone vršnjacima i pozivali na narednu predstavu stihovima: *"Pozorište Rodino šalje svoje poštare da na kraju predstave svu publiku pozdrave i ujedno da pozovu na predstavu našu novu! Jer baš niko nije slep, vidi da je program lep!"* Nakon kraće pauze program je nastavljen pričom "Veštica", pa opet Zmajevom, kobajagi istorijskom dramom, "Nesrećna Kafina", dok je na samom kraju izvedena opereta "Miki i Mini među igračkama". Kako piše u programu, igračke su bile iz radnje Isaka A. Nisima, koja se nalazila u Ulici Kneginje Ljubice 18.

**Fredi kao Puša
23. januar 1938.**

Narednog dana, 24. januara, u listu "Politika" objavljen je članak povodom premijere sa više nego odličnim kritikama, gde se, između ostalog, kaže: "Kroz odškrinutu zavesu prvo se pojavio ogroman kljun jedne rode iz koga je, na veliko iznenađenje i radost dečiju, ispao jedan mali sportista u fudbalskom dresu s fudbalom u rukama ... I svaki put kad bi se pojavio, Puša bi požnjeo aplauz na kome bi mu i veliki glumci mogli da pozavide".¹

Fredijev talenat, zapažen na samom početku, bio je ulaznica za dobijanje novih uloga. Nakon uloge konferansijea zablistao je u komediji "Car Ćira". Sećajući se izvođenja ovog komada, Zora Vukadinović, takođe članica pozorišne trupe, u knjizi "Rodino pozorište" zabeležila je: "Uživala sam u probama, vežbala balet. Ipak, moram priznati da sam u pozorištu bila mnogo bolji gledalac nego izvođač... Igrala sam, obično, "narod" ili sam pevala u horu. Tetka Ćita, meka srca kao prema svakom detetu, sažalila se na mene i nagovorila svoju koleginicu, a moju majku (Sofiju Vukadinović prim. aut.) da mi poveri ulogu Prvog paža u *Caru Ćiri*. Na probama je sve bilo dosta dobro, a na predstavi – katastrofa! Da bi se razumelo zašto je do toga došlo, treba reći da je naslovnu ulogu u tom komadu igrao izvanredno talentovan dečak Fredi Altaras. Bio je rođeni komičar i izazivao je gromoglasan smeh publike, a ja sam se, na užas tetka Ćite koja je posmatrala scenu iza kulisa, pridružila u smehu gledaocima. Slušajući i gledajući Fredija, prosto sam se previjala od smeha nasred bine ..."²

Na plakatu 14. predstave, održane aprila 1938. u Narodnom pozorištu, piše da je repriziran adaptirani komad Eriha Kestnera "Emil i detektivi", a glavnog junaka Emila Nožića, gimnazistu iz Niša, igrao je Avram Altaras.

Iako povlašćeno, što je značilo da je bilo izuzeto od plaćanja obaveznih такси, pozorište nije bilo u mogućnosti da obezbedi sopstveni prostor. Zbog toga su probe uglavnom održavane u Umetničkom paviljonu "Cvijeta Zuzorić", dok su za predstave iznajmljivane dvorane poput Kolarčevog narodnog univerziteta, Narodnog pozorišta na Vračaru (sada Jugoslovensko dramsko pozorište) i Narodnog pozorišta. I pored teškoća, pre svega finansijskih, o ozbiljnosti i visokoj profesionalnosti pozorišta ne govori samo broj

---

¹ "Politika", 24. januar 1938, str.10

² Zora Vukadinović, "Rodino pozorište", Beograd, 1996, str.184

odigranih predstava (prva sezona je završena u aprilu 1938. sa odigranih 17 predstava), nego i repertoar koji se uvek sastojao iz više tačaka.

РИСТА СПОРТИСТА

Nakon letnjeg odmora deca se od jeseni ponovo okupljaju u pozorištu. Na repertoaru su i neke nove predstave. U drugoj sezoni mali Fredi je dobio ulogu Duleta u komediji "Rista sportista". Autorka komada, koji se sastojao od pet slika upotpunjenih pevanjem i baletom, bila je Ljubinka Bobić, prvakinja beogradskog Narodnog pozorišta i čuvena Živka iz Nušićeve komedije "Gospođa ministarka". Doživljaji beogradskih dečaka koji u trci za fudbalskom loptom zapadaju u neprilike toliko su postali poznati da su našli svoje mesto čak i u sportskoj rubrici lista "Politika", a u "Politikinom zabavniku", u obliku stripa, izlazili su sve do početka Drugog svetskog rata. Pozorište je sa ovom komedijom gostovalo i u Skopskom narodnom pozorištu.

Iste sezone veliku popularnost stekla je i predstava "Lažni carević". U adaptiranoj bajci Vilhelma Haufa, koja opisuje sudbinu malog krojača koji na prevaru želi da postane sultanov sin, Fredi je tumačio lik Omara. Na dan premijere ove predstave razbolela se glavna glumica, devojčica Milica Maršićanin. Odlomak teksta iz časopisa "Sad i nekad" najbolje ilustruje potpuno poverenje u veliki glumački talenat Fredija, jer je upravo on dobio zadatak da o ovome pred predstavu obavesti publiku:

.... Odjednom na scenu dotrči zaduvan jedan simpatičan debeljko. Obraća se još u gornjem kaputu gospodinu Mimi Prediću:

- Šta je čika Mima? Zašto ste me zvali?
- A, zdravo Fredi, čuj! Brzo! Milica ima vatru i leži u krevetu pa ne može da dođe. Eto, brzo nauči ovo napamet da to objaviš publici.
- Hoću, smesta.

Uzeo je iz Predićeve ruke program na poleđini kojega je bio napisan tekst te objave, i izgubio se među kulisama.

Odista nije prošlo ni pet minuta, a mali Fredi Altaras, konferansije ovog pozorišta, dolazi pred nas i zaista – teče kao voda.

- Dakle, počinjemo, komanduje gospodin Mima. Ajde ti, Fredi, pred zavesu i objavi tu tužnu vest.

*Mali Fredika je bez ikakve treme izašao pred zavesu i posle burnog aplauza, bez ijedne greške izvršio svoj zadatak...*³

Fredi kao Omar

**Fredi i Milivoj Predić
Terasa Kolarčevog narodnog univerziteta, novembar 1940.**

Aktivnosti pozorišta postaju sve brojnije. Marta 1939. na Kolarcu je počela da radi "Rodina radio stanica". Već narednog meseca pozorište gostuje u Pančevu. Povod je bilo osnivanje Rodinog pozorišta u ovom gradu pod nazivom "Dečija radost". Ni humanitarni rad nije izostao. Organizovane su priredbe u dečijim bolnicama kako bi se olakšao boravak malim pacijentima i pomoglo u njihovom što bržem ozdravljenju.

Treća sezona pozorišta počela je 1. oktobra 1939., ponovo sa nekoliko premijera. Kao i prethodne godine u predstavama vrlo često učestvuje gošća iz Zagreba, mala balerina Henica Rozenrauh. Gotovo stalna praksa postaje i adaptacija stranih pozorišnih komada. List "Politika" redovno prati rad "Rodinog pozorišta" i objavljuje da će u novembru prvi put biti izveden komad "Kineska lutka", koji je Lajonel Darti napisao za Širli Templ. Glavna uloga pripala je Renati Ulmanski. Takođe, piše da je pred samu predstavu stalni konferansije Puša imao ozbiljnu dužnost da govori o Kini i da tumači slike iz savremene Kine koje su bile prikazivane na filmskom platnu.

---

³ Ibid, str. 71

Iste godine održana je premijera i čuvene dečije priče "Pepeljuga". Živojin Vukadinović, stalni saradnik pozorišta, preradio je komad napravivši zanimljivu komediju u stihovima. Fredi je tumačio lik Tala, dvorske budale, koji se sveti Pepeljuginoj maćehi i sestrama za sva zla koja su joj učinile. Ž. Vukadinović poznat je i kao urednik dečije biblioteke "Zlatna knjiga". Ova antologijska edicija dečije, domaće i strane književnosti, od 1931. godine štampana je u štampariji Gece Kona, dok je karikaturista Vladimir Žedrinski knjige ukrasio brojnim ilustracijama. Svih dvadeset knjiga, koliko ih je izdato, čuva se u Narodnoj biblioteci Srbije.

Fredi kao Tal

Predstava
"Smej se Mikado"

Ne sluteći da će četvrta biti i poslednja sezona Rodinog pozorišta, deca se, nakon nekoliko odigranih predstava u okviru Letnje pozornice na Kalemegdanu, vraćaju dvoranama i novim ulogama. Premijerno je izveden komad "Smej se, Mikado". U bajci sa puno muzike i baleta Fredi je bio mandarin Vi - Pang.

Stota, komemorativna predstava, izvedena je 19. januara 1941. Povodom trogodišnjice smrti Branislava Nušića premijerno je prikazan komad "Hajduci". Uloga Žike Dronje, dečaka iz Nušićeve družine iz detinjstva, koji je "bio sav nekako rasklimatan i sve je na njemu visilo", igrao je Fredi. Odštampana je i brošura gde je na nekoliko strana dat kratak istorijat "Rodinog pozorišta" od samog osnivanja. U odeljku *Spisak članova Rodinog pozorišta koji su prošli kroz ovo pozorište ranijih sezona* nalazi se ime Rebeke Altaras, Fredijeve sestre. O njenom učešću u pozorištu nije ništa sačuvano.

Nekoliko meseci pred rat "Radio Beograd" je svakog četvrtka u emisiji "Dečiji glas" , u programu uživo, emitovao predstave pozorišta. Ubrzo se prekidaju sve aktivnosti. Hitler izdaje direktivu da se napadne Jugoslavija. Bombardovanjem Beograda 6. aprila 1941. zemlja se našla u ratu. U okupiranom gradu deca su se sastala samo još dva puta. Poslednja predstava, "Pepeljuga", odigrana je 5. oktobra iste godine.

U sećanju Zore Vukadinović stoji: " ...ali Fredi Altaras nije ni u ovoj predstavi igrao Tala, dvorsku budalu. Sigurno su ga Gita Predić i Sofija Vukadinović sklonile sa scene da ne bi dečaka, koji je bio Jevrejin, doveli u opasnost. Njegovu rolu izveo je, kao i u

prethodnoj predstavi, Jova Bogdanović, ali, iako je on bio izvrstan u mnogim ulogama, u ovoj nije mogao da dostigne Fredija, ljubimca mnogih malih i velikih posetilaca Rodinog pozorišta".⁴

A evo šta u sećanjima o poslednjoj predstavi kaže Jovan Bogdanović: "Sećam se, ali sa tugom, poslednje dve predstave Rodinog pozorišta, održane za vreme okupacije. Date su u Kolarcu početkom jeseni 1941. Igrala se *Pepeljuga* u kojoj sam do tada uvek imao ulogu Dobošara. (Uzgred rečeno, za tu rolu sam bio pohvaljen u "Politici".) Međutim u ovim predstavama dobio sam ulogu Tala, dvorske budale. Ovu ulogu je inače igrao moj dobri drug Fredi Altaras, koji je kao Tale uvek izazivao buru smeha i bučno odobravanje u gledalištu. Fredi je bio jedan od najpopularnijih Rodinih glumaca, ali je na ovim predstavama iza scene gledao kako se uzaludno trudim da ga, kao Tale, dostignem. Njemu su tetka Sojka i tetka Gita objasnile da je za njega bolje da se privremeno skloni sa scene. Niko od nas nije ni posmislio da će Nemci pogubiti našeg dragog Fredija, njegovu porodicu i mnoge pripadnike njegovog jevrejskog kao i našeg zajedničkog srpskog naroda."⁵

Da je ovaj dečak zaista bio izvrstan glumac koji je blistao i u mnogim drugim predstavama kao što su opereta "Nosonja", komad u četiri čina "Migulać" ili u sceni po pesmi Čika Jove Zmaja "Nevin greh", govori i deo teksta novinarka "Novog sveta", Julije Lazarević objavljen novembra 1940. U članku stoji : "Za sobom Puša ima oko osamdeset predstava. Sada mu je četrnaest godina i odličan je učenik... Sasvim se snašao u pozorišnoj atmosferi. On ima već pozorišnu rutinu i svoj glumački stav. Njegova, donekle debeljuškasta pojava odlično odgovara ulogama koje igra".⁶

Avram Fredi Altaras poslednju predstavu posmatrao je iza kulisa. Verovao je kao i svi njegovi drugovi da će se uskoro vratiti na scenu. Nade se nisu ostvarile.

Uslovi za dalji rad pozorišta bili su da se u program unesu propagandne pesme i tekstovi koji bi veličali Nedićevu Srbiju. Nakon ovakvog zahteva, odlukom Gite Predić–Nušić i Sofije Vukadinović, "Rodino pozorište" prestaje da radi.

---

⁴ Ibid, str.121

⁵ Ibid, str.163

⁶ Ibid, str.97